

Всесвітній тиждень підвищення обізнаності про проблему стійкості до протимікробних препаратів, 18–24 листопада 2024

Загальна інформація

- Стійкість до протимікробних препаратів – серйозна проблема не лише для України, а й неабияка загроза для людства.
- Стійкість до протимікробних препаратів виникає тоді, коли мікроорганізми (бактерії, віруси, грибки або паразити) набувають захисту від ліків, що мають їх знищувати.

Причини виникнення

- Серед головних причин розвитку антибіотикорезистентності – надмірне використання антибіотиків, використання антибіотиків без лікарського призначення та недотримання пацієнтом призначеного курсу лікування.
- З кожним неправильним використанням антимікробного препарату якісь із бактерій виживають. Вони розмножуються далі, і нове покоління цих бактерій вже неможливо знищити цим антибіотиком.

Наслідки антибіотикорезистентності

- Внаслідок резистентності антибіотики та інші протимікробні препарати (як давно відомі, так і нещодавно винайдені) стають неефективними, а інфекції стає важко або неможливо вилікувати.
- Це може призвести до того, що інфекційні хвороби, які сьогодні лікуються швидко й без наслідків, наприклад, пневмонії, можуть стати смертельно небезпечними для багатьох людей.
- За даними ВООЗ, у 2019 році майже 5 мільйонів смертей [були пов'язані](#) з антибіотикорезистентністю, зокрема 1,27 мільйона смертей були безпосередньо спричинені нею.
- Якщо антибіотики перестануть діяти, 3 з 10 випадків пневмонії закінчуватимуться смертю, 5 з 1000 жінок не виживатимуть після пологів, лише чверть людей, які хворіють на туберкульоз, зможуть вилікуватися.

Український контекст

- Стійкість до протимікробних препаратів у час війни особливо небезпечна.
- За правильного застосування протимікробні препарати рятують життя пораненим і хворим військовим. Проте якщо у пораненого військового є стійкість до антибіотиків, це сильно ускладнює його лікування й одужання.
- Військова модель функціонування системи охорони здоров'я передбачає велику кількість евакуаційних етапів. Це підвищує ризики додаткового інфікування пацієнтів патогенами, не чутливими до багатьох поколінь антибіотиків, а також їхнє поширення між різними лікарнями.
- В Україні розповсюдженою є практика самолікування інфекцій антибіотиками без консультації з лікарем, що призводить до поширення антимікробної резистентності. Це відбувається через можливість купити антибіотики без рецепта лікаря.

Яких заходів вживає держава

- Серйозним кроком для розв'язання проблеми неконтрольованого відпуску антибіотиків стало запровадження з серпня 2022 року електронного рецепта на них. За весь час було виписано 933 тисячі електронних рецептів на антибіотики.
- Електронний рецепт можна отримати у будь-якого лікаря, незалежно від наявності декларації із сімейним лікарем. Для пацієнтів він є додатковим кроком до зручного, а головне – безпечного отримання потрібних ліків.
- До того ж функціонал електронного рецепта дозволяє зробити частковий відпуск ліків і розділити покупку на декілька разів. При цьому отримувати повторно рецепт у лікаря не потрібно – фармацевтичний працівник поставить на інформаційній довідці штамп «Відпущено» та зазначить кількість відпущеного препарату.
- У 2015 році ВООЗ запустила Глобальну систему нагляду за резистентністю та застосуванням антимікробних препаратів. Україна долучилася до неї кілька років тому.
- Згідно з наказом МОЗ України від 03.08.2021 р. № 1614, у кожному стаціонарі незалежно від форми власності має бути запроваджена система профілактики інфекцій, адміністрування протимікробних препаратів, створений відділ з інфекційного контролю. Загалом передбачений цим наказом комплекс заходів дозволить покращити ведення обліку інфекційних хвороб, пов'язаних з наданням медичної допомоги, посилити їхню профілактику, оптимізує використання антибіотиків та знизить поширення антимікробної резистентності.
- Продовжується навчання за такими напрямками: клінічна фармація, інфекційний контроль, мікробіологічні дослідження.
- Крім того, МОЗ [наказом](#) від 23.08.2023 № 1513 затвердило новий Стандарт медичної допомоги «Рациональне застосування антибактеріальних і антифунгальних препаратів з лікувальною та профілактичною метою». Він визначає, які антимікробні препарати, в яких випадках і за якими механізмами мають призначати лікарі пацієнтам, щоб досягнути якісного та безпечного лікування з мінімальними ризиками поширення антимікробної резистентності.

Рекомендації

- Щоби запобігти розвитку стійкості до протимікробних препаратів, **пацієнтам варто**:
 - Приймати протимікробні препарати лише за призначенням лікаря, у жодному разі не займатися самолікуванням! Не використовувати антибіотики при вірусних інфекціях.
 - Проходити повний курс лікування згідно з призначенням лікаря, не пропускати прийом ліків, не переривати лікування, навіть якщо стало краще.
 - Не використовувати протимікробні препарати, які залишилися після курсу лікування.
 - Не ділитися протимікробними препаратами з друзями чи родичами і не «призначати» їм лікування.
 - Дотримуватися правил особистої гігієни. Мити руки з милом упродовж щонайменше 40 секунд перед приготуванням та вживанням їжі, після приходу з вулиці, відвідування вбиральні.
 - Робити усі щеплення за календарем, а також рекомендовані вакцинації, зокрема від грипу та ковіду. Ці захворювання викликані вірусами, але вони можуть ускладнюватися бактеріальними інфекціями.
 - Готувати їжу безпечно. Ретельно мити овочі та фрукти, добре термічно обробляти м'ясо, рибу, творог, мати окрему дошку для м'яса і ретельно її мити, дотримуйтеся правильних умов зберігання продуктів.

- Користуватися бар'єрними засобами контрацепції. Вже зараз існує антибіотикорезистентна гонорея, яка дуже важко піддається лікуванню. Те саме може статися з іншими інфекціями, які передаються статевим шляхом.
- Щоб запобігти та зменшити поширення стійкості до антибіотиків, **медичні працівники** можуть:
 - Забезпечувати чистоту своїх рук, інструментів, медичного обладнання, та приміщень лікарні.
 - Призначати протимікробні препарати лише тоді, коли вони необхідні, відповідно до чинних галузевих стандартів.
 - Говорити з пацієнтами про те, як правильно приймати протимікробні препарати, про стійкість до антибіотиків та про небезпеку їхнього неправильного використання.
 - Комунікувати з пацієнтами про профілактику інфекцій. Вакцинуватися самим та пояснювати важливість своєчасного вакцинування пацієнтам.